

REGLUGERÐ

um málsmeðferð vegna vistunar barna með fjölþættar stuðningsþarfir í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins.

I. KAFLI

Gildissvið, markmið og skilgreiningar.

1. gr.

Gildissvið.

Reglugerð þessi fjallar um málsmeðferð vegna ákvarðana um vistun barna utan heimilis sem glíma við fjölþættar stuðningsþarfir í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins, þ.m.t. í sérhæfð vistunarúrræði sem rekin eru af Barna- og fjölskyldustofu á grundvelli 3. mgr. 7. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002, þegar önnur viðeigandi úrræði hafa verið fullreynd.

Um búsetu fyrir börn með miklar þroska- og geðraskanir á ábyrgð sveitarfélaga gildir reglugerð um búsetu fyrir börn með miklar þroska- og geðraskanir, nr. 1038/2018. Um heimili og úrræði sem barnaverndarþjónustur sveitarfélaga skulu hafa tiltæk gildir 84. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002.

2. gr.

Markmið.

Markmið reglugerðar þessarar er að skýra hvaða hópur barna telst vera með fjölþættar stuðningsþarfir, sbr. 3. gr., og eru í þörf fyrir vistun utan heimilis í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins, sbr. 5. gr.

Reglugerðinni er einnig ætlað að skýra málsmeðferð sem er undanfari vistunar barna í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins, þ.m.t. aðkomu sérfræðingateymis, sbr. 4. gr., að slíkri ákvörðun.

Við meðferð mála samkvæmt reglugerð þessari skal ávallt hafa hagsmuni barns að leiðarljósi og gæta að réttindum þess samkvæmt sáttmálum Sameinuðu þjóðanna annars vegar um réttindi barnsins, sbr. lög nr. 19/2013, og hins vegar sáttmála Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, sbr. lög nr. 80/2025.

3. gr.

Barn með fjölþættar stuðningsþarfir.

Barn með fjölþættar stuðningsþarfir í skilningi reglugerðar þessarar hefur þörf fyrir langvarandi og fjölþættan stuðning, eftirfylgd og búsetu utan heimilis í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins, vegna flókinn og samsetts vanda sem er til þess fallinn að valda því að barnið stofni heilsu og þroska sínum eða annarra í hættu. Nánar tiltekið er átt við barn sem uppfyllir öll neðangreind skilyrði:

- Hefur þörf fyrir langvarandi og fjölþættan stuðning og eftirfylgd sem krefst samþættingar þjónustu.
- Glímir við flókinn og fjölþættan vanda sem er til þess fallinn að barnið stofnar velferð sinni eða öryggi annarra í hættu.
- Hefur verið metið í þörf fyrir sérhæfða þjónustu á þriðja stigi og búsetu utan heimilis. Ástæða þess er ekki alvarleg fötun, fjölfötun eða miklar hjúkrunarþarfir.
- Vandi telst flókinn og fjölþættur þegar fyrir hendi er samsettur vandi sem nær til að minnsta kosti tveggja þátta, svo sem röskunar í taugaproska, frávika í vitsmunaproska, tengslavanda sem á rætur að rekja til frumbersku, geðræns vanda eða þess að barn hafi orðið fyrir ofbeldi og vanrækslu sem hafi leitt til viðvarandi þriðja stigs þjónustu og í ákveðnum tilfellum vímuefnavanda.

- e. Önnur úrræði innan heimilis og í nærumhverfi barns hafa verið metin fullreynd. Vandinn er metinn þess eðlis að barnið getur ekki búið við hefðbundnar heimilisaðstæður.
- f. Aðkallandi þörf er á að tryggja öryggi barnsins og umhverfi þess allan sólarhringinn.
- g. Markviss stuðningur, meðferðarvinna og færniþjálfun eru til þess fallin að draga úr þjónustuþörf barns yfir tíma og unnt að stefna að aðlögun þess aftur á lögheimili, í fóstur eða í annað úrræði sem fellur undir fyrsta eða annað þjónustustig.

4. gr.

Sérfræðingateymi.

Með sérfræðingateymi í reglugerð þessari er átt við teymi sem skipað er af ráðherra samkvæmt 20. gr. laga um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018. Verkefni sérfræðingateymisins samkvæmt reglugerð þessari er að taka ákvörðun um það hvort barn sé með fjölþættar stuðningsþarfir og í þörf fyrir vistun í sérhæfð vistunarúrræði á grundvelli barnaverndarlaga, nr. 80/2002, sem eru á vegum ríkisins, eða að barn sé í þörf fyrir vistun í úrræði samkvæmt lögum nr. 38/2018, sem eru á ábyrgð sveitarfélaga, enda sé það barni fyrir bestu að það búi utan heimilis fjölskyldu sinnar.

Sérfræðingateymið er sveitarfélögum til ráðgjafar vegna þjónustu og úrræða fyrir börn með fjölþættan vanda og/eða miklar þroska- og geðraskanir sem vegna fötlunar sinnar þurfa annars konar og meiri þjónustu en unnt er að veita á heimili fjölskyldna þeirra. Teymið hefur heimild til að afla og vinna með nauðsynlegar upplýsingar um heilsu og stöðu barns, þ.m.t. niðurstöður greininga og mat á þörfum þess, sem og upplýsingar um aðstæður fjölskyldu þess. Tilgangur vinnslunnar er að teymið geti lagt heildstætt mat á stöðu og þjónustuþarfir barns, sinnt ráðgjafarhlutverki sínu gagnvart sveitarfélögum og tekið ákvörðun um hvaða úrræða barnið þarfnist.

Umsýsla með teyminu er í höndum Barna- og fjölskyldustofu.

5. gr.

Sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins.

Með sérhæfðu vistunarúrræði á vegum ríkisins í reglugerð þessari er átt við sérhæfð búsetuúrræði sem Barna- og fjölskyldustofa starfrækir fyrir börn með fjölþættar stuðningsþarfir, sbr. 3. gr. Vistunarúrræðin eru starfrækt á grundvelli 3. mgr. 7. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002, en um þau gilda að öðru leyti reglur XIII. kafla barnaverndarlaga, eftir því sem við á. Ef Barna- og fjölskyldustofa hefur ekki tiltækt vistunarúrræði sem stofan rekur getur vistun í sérhæft vistunarúrræði á vegum ríkisins falið í sér búsetu barns í vistunarúrræði sem sveitarfélög starfrækja, þ.m.t. á grundvelli samninga sveitarfélaga við einkaaðila, og Barna- og fjölskyldustofa greiðir fyrir á grundvelli samninga við viðkomandi sveitarfélag.

Eingöngu er heimilt að vista barn í sérhæfðu vistunarúrræði á vegum ríkisins ef úrræði og þjónusta við barn á heimili sínu eða í nærumhverfi þess er fullreynd og aðkallandi þörf er fyrir vistun utan heimilis vegna þess að það glímir við fjölþættar stuðningsþarfir. Úrræði og þjónusta við barn teljast fullreynd samkvæmt reglugerð þessari þegar:

- a. Barn og fjölskylda þess hafa notið einstaklingsbundinnar þjónustu, meðferðar og stuðnings innan heimilis og í nærumhverfi, þar á meðal úrræða á fyrsta og öðru þjónustustigi, svo sem stuðningsfjölskyldu, skammtíma vistun eða annarra sambærilegra úrræða.
- b. Úrræði skv. a-lið hafi verið reynd í nægjanlega langan tíma til að unnt sé að leggja raunhæft mat á árangur þeirra.

c. Fyrir liggur skriflegt mat sveitarfélags á því að þjónusta við barn á heimili og í nærumhverfi þess sé fullreynd og aðkallandi þörf er fyrir vistun utan heimilis í sérhæfð vistunarúrræði vegna þess að barnið glímir við fjölpættar stuðningsþarfir.

Ákvörðun um vistun barns í sérhæft vistunarúrræði á vegum ríkisins felur í sér fjárhagslega ábyrgð ríkisins á búsetu barns í viðkomandi úrræði. Meðan á vistun stendur ber sveitarfélag, þar sem barn á lögheimili, áfram ábyrgð á annarri lögbundinni þjónustu við barnið. Búseta barns í sérhæfðu úrræði á vegum ríkisins hefur þannig ekki áhrif á skyldur sveitarfélags að tryggja barni lögbundna þjónustu skv. lögum um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018, barnaverndarlögum, nr. 80/2002, lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, lögum um grunnskóla, nr. 91/2008, lögum um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, nr. 86/2021 og eftir atvikum öðrum lögum.

II. KAFLI

Málsmeðferð vegna ákvörðunar um vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins.

6. gr.

Upphaf máls.

Ef sveitarfélag telur að barn, sem er með lögheimili í sveitarfélaginu, sé með fjölpættar stuðningsþarfir og að þörfum barnsins sé best mætt með vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins skal sveitarfélag óska eftir ráðgjöf sérfræðingateymisins, sbr. 2. mgr. 4. gr., með því að senda beiðni til teymisins. Í beiðninni skal koma fram að sveitarfélag telji að barnið þurfi vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins.

Beiðni skal send á því formi sem sérfræðingateymið óskar eftir. Með beiðni þurfa að fylgja allar nauðsynlegar upplýsingar, þar á meðal um upplýsingar um viðhorf og afstöðu foreldra og barns, ef sveitarfélag telur að þjónusta við barn á heimili sínu og í nærumhverfi þess sé fullreynd og þörf sé á vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins. Einstaklingsbundin þjónustuáætlun (stuðningsáætlun) skal jafnframt fylgja með og/eða gildandi áætlun um meðferð máls.

7. gr.

Vinnsla máls hjá sérfræðingateymi.

Sérfræðingateymið hefur heimild til að afla og vinna með nauðsynlegar upplýsingar um heilsu og stöðu barns, þ.m.t. niðurstöður greininga og mat á þörfum þess, sem og upplýsingar um aðstæður fjölskyldu þess. Tilgangur vinnslunnar er að teymið geti lagt heildstætt mat á stöðu og þjónustuþarfir barns svo það geti tekið ákvörðun um hvort barn sé í þörf fyrir vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins samkvæmt ákvæðum barnaverndarlaga, nr. 80/2002. Hafi mál barns áður komið til meðferðar hjá sérfræðingateyminu fer málið ekki til vinnslu nema sveitarfélag eða vistunaraðili leggi fyrir teymið uppfærðar og fullnægjandi upplýsingar um að aðstæður eða stuðningsþarfir barnsins hafi breyst með þeim hætti að tilefni sé til nýrrar afgreiðslu.

Sveitarfélag tryggir þátttöku barns og foreldra í málsmeðferð hjá sérfræðingateyminu vegna vistunar barns utan heimilis í sérhæfð vistunarúrræði fyrir börn með fjölpættar stuðningsþarfir. Áður en barn er vistað í vistunarúrræði á vegum ríkisins skulu einnig liggja fyrir skýrar upplýsingar um afstöðu foreldra og barns til vistunar utan heimilis.

Ef sérfræðingateymið telur gögn ekki fullnægjandi, t.d. vegna þess að afstaða barns og foreldra er ekki skýr eða ekki er samræmi milli gildandi áætlana og efni tilvísunar, leiðbeinir sérfræðingateymið sveitarfélaginu um að leggja fram viðbótargögn eða upplýsingar. Ef umbeðnar upplýsingar berast ekki er sérfræðingateyminu heimilt að ljúka málinu án ákvörðunar.

8. gr.

Ákvörðun sérfræðingateymis.

Eftir að sérfræðingateymið hefur aflað fullnægjandi upplýsinga um stöðu barnsins, eftir atvikum með gagnaöflun og samtölum við viðkomandi sveitarfélag, ákvarðar teymið hvort barn sé með fjölþættar stuðningsþarfir og í þörf fyrir vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins á grundvelli barnaverndarlaga eða hvort barnið þarfnist úrræða á grundvelli laga um fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018.

Ef niðurstaða sérfræðingateymisins er sú að barn sé með fjölþættar stuðningsþarfir og í þörf fyrir vistun í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins fer um áframhaldandi meðferð málsins skv. 9. gr. Ef niðurstaða sérfræðingateymisins er sú að barn þarfnist úrræða samkvæmt lögum um fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018, fer um meðferð málsins samkvæmt reglugerð um búsetu fyrir börn með miklar þroska- og geðraskanir, nr. 1038/2018.

Sérfræðingateymið upplýsir sveitarfélag og Barna- og fjölskyldustofu um ákvörðun sína samkvæmt þessari grein. Sveitarfélag skal upplýsa barn og foreldra þess um ákvörðun sérfræðingateymisins og leiðbeina um næstu skref.

9. gr.

Boð um vistunarúrræði og samningur um framkvæmd.

Þegar ákvörðun sérfræðingateymis liggur fyrir um að barn sé með fjölþættar stuðningsþarfir og í þörf fyrir vistun í sérhæft vistunarúrræði á vegum ríkisins tekur ríkið við ábyrgð á kostnaði vegna búsetu barnsins í úrræðinu og Barna- og fjölskyldustofa sendir viðkomandi sveitarfélagi boð um vistun.

Framkvæmd vistunar skv. 1. mgr. byggist á skriflegum samningi milli Barna- og fjölskyldustofu og viðkomandi sveitarfélags. Vistun skal ekki hefjast fyrr en samningur hefur verið gerður, nema brýna nauðsyn beri til samkvæmt ákvæðum barnaverndarlaga, nr. 80/2002.

Barna- og fjölskyldustofa og sveitarfélag bera sameiginlega ábyrgð á að undirbúa barn fyrir vistun og tryggja samfellu í þjónustu við upphaf og lok vistunar.

Barna- og fjölskyldustofu er heimilt að semja við sveitarfélög sem reka sín eigin vistunarúrræði fyrir börn með fjölþættar stuðningsþarfir og skal þá Barna- og fjölskyldustofa bera ábyrgð á kostnaði við úrræðin á grundvelli greiðsluáætlunar sem báðir aðilar hafa samþykkt.

10. gr.

Endurskoðun á þörf fyrir vistunarúrræði.

Vistun barns í sérhæfð vistunarúrræði á vegum ríkisins skal ekki standa lengur en þörf krefur. Vistunaraðili, í samráði við sveitarfélag, skal endurmeta með reglubundnum hætti hvort þörf er fyrir vistun. Skal slíkt mat að jafnaði fara fram á þriggja mánaða fresti og oftast ef ástæður gefa tilefni til.

Á vistunartíma skal unnið markvisst að því að draga úr þjónustuþörf barnsins með markvissum stuðningi, meðferðarvinnu og færnipjálfun og stefna að aðlögun þess aftur inn á lögheimili, í fóstur eða í annað úrræði sem fellur undir fyrsta eða annað þjónustustig, eftir því sem við á.

Barna- og fjölskyldustofa eða sveitarfélag geta, að undangengnu faglegu endurmati, óskað eftir því að sérfræðingateymi endurskoði þörf barns fyrir vistun í sérhæft vistunarúrræði á vegum ríkisins. Fer um þá málsmeðferð skv. 7. og 8. gr. Meðan á endurskoðun máls stendur hjá sérfræðingateymi ber sveitarfélag ábyrgð á búsetu barns í vistunarúrræði. Ef niðurstaða sérfræðingateymisins í kjölfar endurskoðunar er sú að barnið sé með fjölþættar stuðningsþarfir skv. 3. gr. og þurfi vistun í sérhæfðu vistunarúrræði skv. 5. gr. tekur ríkið fjárhagslega ábyrgð á búsetu barnsins frá þeim tíma sem meðferð málsins hófst hjá sérfræðingateyminu.

Sá sem biður um endurskoðun skv. 4. mgr. á þörf fyrir vistunarúrræði ber ábyrgð á undirbúningi endurskoðunarinnar, aflar nauðsynlegra upplýsinga og kallar eftir stöðumati frá vistunarúrræði og eftir atvikum viðkomandi sveitarfélagi/barnaverndarþjónustu.

11. gr.

Eftirlit með vistunarúrræðum.

Um ytra eftirlit með gæðum þjónustu sem veitt er í þeim vistunarúrræðum sem reglugerð þessi tiltekur fer samkvæmt lögum um Gæða- og eftirlitsstofnun velferðarmála, nr. 88/2021, þ.m.t. um kvartanir, ábendingar og tilkynningar um alvarleg óvænt atvik.

Barna- og fjölskyldustofa ber ábyrgð á innra eftirliti með vistunarúrræðum sem stofnunin starfrækir á grundvelli 3. mgr. 7. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002. Sveitarfélög bera ábyrgð á innra eftirliti með úrræðum sem þau starfrækja, þ.m.t. á grundvelli samninga við einkaaðila. Eftirlit samkvæmt lögum nr. 88/2021 kemur ekki í stað innra eftirlits sem stjórnvöldum er falið í öðrum lögum.

III. KAFLI

Lagastoð og gildistaka.

12. gr.

Gildistaka.

Reglugerð þessi, sem sett er samkvæmt b-lið 3. mgr. 7. gr., sbr. 4. mgr. 79. gr. og 5. mgr. 80. gr. barnaverndarlaga, nr. 80/2002, og 3. mgr. 21. gr. laga um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018, öðlast þegar gildi.

Hafi sérfræðingateymið metið barn í þörf fyrir þjónustu á grundvelli laga um fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir, nr. 38/2018, og í búsetu utan heimilis á vegum sveitarfélags, fyrir gildistöku reglugerðar þessarar, helst sú ráðstöfun, nema Barna- og fjölskyldustofa telji að ástæða sé til þess að sérfræðingateymið taki mál barnsins til nýrrar meðferðar. Fer þá um meðferð málsins skv. 8. gr.

Mennta- og barnamálaráðuneytinu, 1. júní 2026.

Inga Sæland.

_____
Ásdís Halla Bragadóttir.